

Ontheemding en asiel

Deze module verkent het huidige asielbeleid in Europa en de historische ontwikkeling van het internationale vluchtelingenregime. Aan de hand van de ervaringen van drie vluchtelingen uit Duitsland, Syrië en Oekraïne vergelijkt de module vroegere en huidige bewegingen van vluchtelingen naar en uit Europa. Het belicht verschillen en overeenkomsten in hun vluchtrajecten en hun juridische behandeling in verschillende Europese landen.

Leerdoelen en resultaten

GLBAAL LEERDOEL

Onderzoek de ontwikkeling, reikwijdte en beperkingen van het internationale vluchtelingenbeleid en het Europese asielbeleid

SPECIFIEKE LEERDOELEN

Begrijp de ontwikkeling van het Vluchtelingenverdrag van 1951 en het huidige Europese asielbeleid

Begrijp het verschil tussen juridische categorieën voor ontheemde mensen en hun leefwereld

Vergelijk bewegingen van vluchtelingen in het verleden en het heden

Lesplan en tijdlijn

Lesvoorbereiding

- Drie getuigenissen van vluchtelingen bekijken: Wie is een vluchteling 1.0? (30 min)

Lesverloop

- Activiteit 1: Quiz: Feiten en cijfers over ontheemding en asiel (20 min)
- Activiteit 2: Ontheemding in Europa ervaren (15 min)
- Activiteit 3: Plenaire discussie: Wie is een vluchteling 2.0? (10 min)

Optioneel huiswerk

- Optreden als adviseur voor een vluchtelingenorganisatie (120 min)

↘ Overzicht document

Achtergrondinformatie voor leraren	2
Activiteiten: Opdrachten, uitleg en antwoorden	5
Materiaal en werkbladen voor leerlingen	15
Aanvullende bronnen	21

➤ Achtergrondinformatie voor leraren

Deze briefing:

1. bespreekt verschillende definities met betrekking tot ontheemding en asiel
2. licht de historische ontwikkeling van het internationale en Europese vluchtelingenbeleid toe
3. gaat in op recente beleidsreacties, waaronder pogingen om de verantwoordelijkheid voor de bescherming van vluchtelingen te verschuiven naar niet-Europese landen

Het **moderne internationale vluchtelingenbeleid** - het geheel van internationaal recht dat mensen die over internationale grenzen heen zijn gevlucht, bescherming tegen vervolging garandeert - vindt zijn oorsprong in de moderne Europese geschiedenis. Internationale organisaties en verdragen die zich bezighouden met vluchtelingen zijn oorspronkelijk ontwikkeld om de massale verplaatsingen in Europa na de Tweede Wereldoorlog aan te pakken. In 1945 werden in Europa 30 miljoen mensen ontworteld - soldaten en ontheemden die niet naar huis wilden of konden terugkeren vanwege grenswijzigingen, waaronder meer dan twaalf miljoen etnische Duitsers die uit de USSR werden verdreven (Barnett, 2002: 5). Vóór de Tweede Wereldoorlog **bestond er geen internationaal aanvaarde, wettelijke definitie van vluchtelingen**. In 1948 werd de Internationale Vluchtelingenorganisatie (IRO) opgericht als een tijdelijk agentschap om een oplossing te vinden voor vluchtelingen in heel Europa, door hulp, repatriëring, hervestiging en wettelijke bescherming te bieden voor de moeilijkste gevallen. Toen de internationale gemeenschap erkende dat ontheemding niet tijdelijk was, **werd in 1951 de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor Vluchtelingen (UNHCR) opgericht** als permanent orgaan en werd in juli 1951 het Verdrag van de Verenigde Naties betreffende de status van vluchtelingen (wat bekend werd als het **Verdrag van Genève**) ondertekend. Het regelde de status van vluchtelingen en bevatte een reeks rechten en plichten.

Artikel 1 van het Verdrag van 1951 bevatte de eerste universele definitie van een vluchteling als volgt: *"Een ieder die uit gegronde vrees voor vervolging wegens zijn ras, godsdienst, nationaliteit, het behoren tot een bepaalde sociale groep of zijn politieke overtuiging, zich bevindt buiten het land waarvan hij de nationaliteit bezit, en die de bescherming van dat land niet kan of, uit hoofde van bovenbedoelde vrees, niet wil inroepen, of die, indien hij geen nationaliteit bezit en ten gevolge van bovenbedoelde gebeurtenissen verblijft buiten het land waar hij vroeger zijn gewone verblijfplaats had, daarheen niet kan of, uit hoofde van bovenbedoelde vrees, niet wil terugkeren."* Het Verdrag van 1951 erkent het **recht van vluchtelingen om te blijven en terug te keren, het asielrecht en het fundamentele beginsel van non-refoulement**. Non-refoulement verbiedt een land asielzoekers terug te sturen naar een land waar zij gevaar lopen te worden vervolgd.

Toch **erkent** het Verdrag van 1951 **niet iedereen die ontheemd is**. Met ontheemding worden mensen bedoeld die binnen een land of over grenzen heen zijn ontheemd als gevolg van gewelddadige conflicten, oorlog en vervolging, natuurlijke of door de mens veroorzaakte rampen of de gevolgen van ontwikkelingsprojecten (Martin, 2012). Het Verdrag van Genève heeft alleen betrekking op mensen die een internationale grens zijn overgestoken. Dit betekent dat het geen betrekking heeft op mensen die hun toevlucht binnen hun eigen land hebben gezocht, maar ook op mensen die ontheemd zijn vanwege klimaatverandering of ontwikkelingsprojecten. Bovendien vluchten ontheemden die een oorlog ontvluchten in veel gevallen niet alleen vanwege het conflict, maar zijn hun redenen om te vluchten verweven met andere motieven, zoals de economische situatie, opvattingen over politieke vrijheid en politieke rechten, familie of onderwijskansen. Uit een grote hoeveelheid academische literatuur blijkt dat de juridische definitie van vluchteling niet overeenstemt met de ervaringen van ontheemde mensen. Dergelijk onderzoek toont aan dat dominante juridische definities van vluchtelingen de complexe relatie tussen politieke, sociale en economische drijfveren van migratie of hun verschuivende betekenis voor individuen in de loop van tijd en plaats niet omvatten (Shacknove, 1985; Crawley en Skleparis, 2018).

Wegens de specifieke historische context waarin het Verdrag van Genève tot stand kwam, was het aanvankelijk **zeer eurocentrisch**: het had **tijds- en geografische**

beperkingen, wat betekende dat het alleen betrekking had op bewegingen van vluchtelingen die het gevolg waren van gebeurtenissen van vóór januari 1951, en dat het de ontvangende landen de mogelijkheid bood de toepassing van het Verdrag te beperken tot vluchtelingen uit Europa. Als reactie op deze kritiek heeft de UNHCR in 1967 het Protocol Betreffende de Status van Vluchtelingen geïmplementeerd, waarin de beperkingen in tijd en plaats werden opgeheven om een meer universele toepassing mogelijk te maken. Gezien de tekortkomingen van de VN-definitie van vluchteling, nam ook de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid (OAE) in 1969 een uitgebreide definitie aan, waarin vluchtelingen worden beschouwd als: *"Iedere persoon die ten gevolge van externe agressie, bezetting, vreemde overheersing of gebeurtenissen die de openbare orde in een deel of het geheel van zijn land van herkomst of nationaliteit ernstig verstoren, genoodzaakt is zijn gewone verblijfplaats te verlaten om zijn toevlucht te zoeken in een andere plaats buiten zijn land van herkomst of nationaliteit"*.

Tegenwoordig is de definitie van een vluchteling in het Verdrag van Genève **een van de meest algemeen aanvaarde internationale normen in de wereld** en het referentiepunt voor het nationale asielbeleid in Europa. Sinds de jaren vijftig is de internationale vluchtelingenbeleid **geleidelijk verankerd in het nationale asielbeleid in Europa**. Het Verdrag garandeert vluchtelingen weliswaar het recht om asiel te zoeken, maar niet het recht om asiel te krijgen. De omzetting van het Verdrag van Genève in concreet nationaal asielbeleid - met inbegrip van de vraag hoe asiel moet worden verleend - is derhalve een strikt nationale verantwoordelijkheid gebleven. In sommige situaties hebben ontvangende landen besloten *prima facie* bescherming (een groepsstatus op basis van de omstandigheden in hun land van herkomst zonder dat individuele vervolging hoeft te worden aangetoond) te verlenen aan mensen die conflicten en oorlogen ontvluchten, bijvoorbeeld in het geval van de Hongaarse vluchtelingen in 1956 of de Oekraïense vluchtelingen in 2022. In de meeste gevallen in Europa moeten asielzoekers (mensen die een asielaanvraag hebben ingediend maar nog geen beslissing hebben ontvangen) echter lange individuele asielprocedures doorlopen voordat een beslissing over hun vluchtelingenstatus wordt genomen. Dit is bijvoorbeeld het geval voor Afghanen of Syriërs die hun toevlucht in de Europese Unie hebben gezocht.

Het verdrag belet ontvangende landen ook niet om maatregelen te nemen die potentiële asielzoekers kunnen afschrikken - zoals grenscontrole, strengere screening van asielaanvragen of de omvang van de sociale bijstand voor erkende vluchtelingen. Het nationale asielbeleid is ook vaak **geracialiseerd** gebleven, met een verschillende behandeling van ontheemde mensen uit Europa in vergelijking met ontheemden uit het Midden-Oosten, Afrika en Azië (Pszczółkowska, 2022). In de context van **toenemende aantallen asielaanvragen** vanaf het midden van de jaren tachtig tot 1992 hebben de Europese landen hun asielbeleid door deze maatregelen aangescherpt. Daardoor daalde in West-Europa het percentage erkende vluchtelingen van de jaren 1980 tot 1990 (Barnett, 2002: 13). Terwijl het erkenningspercentage vanaf 2000 aanzienlijk steeg, daalde in de periode tussen 2015 en 2018 het erkenningspercentage van vluchtelingen in West-Europese landen sterk met 20%, vooral na 2016 (Hatton, 2021: 5).

Het asielbeleid in Europa werd ook beïnvloed door het **streven van de Europese Unie (EU) om het immigratiebeleid** sinds de jaren negentig **te harmoniseren**, met een algemene tendens om de controles aan de binnengrenzen te versoepelen en de controles aan de buitengrenzen te versterken. In dit verband ondertekende de EU in 1990 de Overeenkomst van Dublin, die moest voorkomen dat asielzoekers in meer dan één EU-land een asielaanvraag indienen. Volgens de Overeenkomst van Dublin en de daaropvolgende verdragen zijn asielzoekers verplicht hun **asielverzoek in te dienen in het eerste land van binnenkomst in de EU**, wat een onevenredig grote verantwoordelijkheid legt bij de EU-landen die geografisch gezien aan de buitengrens van de EU liggen. De Overeenkomst van Dublin stelde ook het **'veilige derde land'-principe** in om te bepalen of een EU-staat zelf verantwoordelijk is voor de beoordeling van een asielverzoek, of dat de persoon in kwestie op weg naar Europa al door een ander 'veilig' land is gereisd waar hij/zij asiel had kunnen aanvragen (NRC, 2016; AIDA, 2022).

In 2015 introduceerde de EU ook de zogenaamde **"hotspot-aanpak"**. "Hotspots" waren aanvankelijk bedoeld om mensen in staat te stellen in een veilige omgeving asiel aan te vragen. In de praktijk leidden de "hotspots" op de Griekse eilanden, waaronder het grootste vluchtelingenkamp Moria, echter tot overbevolking en onveilige, erbarmelijke

leefomstandigheden (Guérin, 2021). Deze verschillende juridische ontwikkelingen hebben geleid tot wat wetenschappers de **externalisering van migratiecontroles** noemen (bijv. Wunderlich, 2012; Reslow en Vink, 2015), waarbij Europese landen zich onttrekken aan de verplichtingen van het internationale vluchtelingenbeleid door de verantwoordelijkheid voor grenscontrole en voor het bieden van bescherming aan asielzoekers af te schuiven op niet-EU-staten. Aangezien het asielbeleid in Europa vereist dat asielzoekers op nationaal grondgebied aanwezig zijn om een asielaanvraag in te dienen, maakt de externalisering van migratiecontrole het in de praktijk voor veel ontheemden onmogelijk om legaal een Europees land binnen te komen en asiel aan te vragen, ondanks dat asiel aanvragen een mensenrecht is. Dit verklaart ook ten dele waarom ontwikkelingslanden tegenwoordig 85% van alle vluchtelingen ter wereld opvangen (UNHCR, 2022): de meeste ontheemden komen nooit in het Noorden terecht, maar blijven geografisch dicht bij hun land van herkomst.

In deze module willen we de studenten eerst inzicht geven in de ontwikkeling van het Vluchtelingenverdrag van 1951 en in de juridische situatie waarin ontheemde mensen in Europa verkeren. Aan de hand van de ervaringen van Joodse, Syrische en Oekraïense vluchtelingen in Europa wil de module algemene aannames over vluchtelingen aan de orde stellen, een bewustzijn creëren voor overeenkomsten tussen het verleden en het heden, en de verschillen in de juridische behandeling van mensen die uit en naar Europa vluchten onder de aandacht te brengen.

↳ Activiteiten: Opdrachten, uitleg en antwoorden

Vorbereiding voor de les

Drie getuigenissen van vluchtelingen bekijken: Wie is een vluchteling 1.0?

LEERDOELEN

- Leerlingen vergelijken de getuigenissen van vluchtelingen in Europa in het verleden en het heden

MATERIAAL

- Smartphones
- Drie korte videos:
 - Getuigenis 1: Yitzak, een jonge Joodse man die Duitsland ontvlucht naar Zwitserland in 1944 (Video 1 (9:21), © Zeitzeugenportal https://www.zeitzeugen-portal.de/themen/der-holocaust/videos/i_V-gbd7Mw8)
 - Getuigenis 2: Rasha, een jonge Syrische vrouw op weg naar Duitsland in 2015 (Video 2 (4:21), © Sky News <https://www.youtube.com/watch?v=78e3c-EWpC4>)
 - Getuigenis 3: Natasha, een Oekraïense vrouw die in 2022 via Roemenië naar Portugal vlucht (Video 3 (3:27), © UNHCR <https://www.youtube.com/watch?v=Mzm2W-ggrc>)
- Tekst 1: Transcripties van drie getuigenissen van vluchtelingen (zie werkblad voor studenten)

DUUR: 30 MIN.

UITLEG VAN DE ACTIVITEIT EN DIDACTISCHE SUGGESTIES

- Vraag de leerlingen de drie getuigenissen te bekijken (transcripties beschikbaar in het werkblad voor leerlingen).
- Moedig de leerlingen aan aantekeningen te maken bij de volgende vragen:
 - Wat verbindt deze verhalen?
 - Wat verschilt er tussen deze verhalen?
- Vraag de leerlingen vijf woorden op te schrijven die in hen opkomen als ze het woord vluchteling horen. Vertel de leerlingen dat deze reflectie alleen voor henzelf is, dat ze hun aantekeningen niet hoeven te delen, maar dat ze ze moeten bewaren tot het einde van de les.
- *Opmerking: Deze voorbereidende activiteit is nodig voor activiteit 2. De voorbereiding kan ook in de klas plaatsvinden als de module in twee lessen wordt gegeven.*

Quiz: Feiten en cijfers over ontheemding en asiel

LEERDOELEN

- Leerlingen bespreken en herzien algemene aannames over vluchtelingen
- Leerlingen begrijpen de historische ontwikkeling van het internationale vluchtelingenbeleid
- Leerlingen leren over juridische categorieën rond ontheemding en asiel in Europa

MATERIAAL

- Smartphones
- Internetverbinding
- Projector

DUUR: 20 MIN.

UITLEG VAN DE ACTIVITEIT EN DIDACTISCHE SUGGESTIES

- De leerkracht bereidt thuis een Kahoot quiz voor (ca. 10 min. voorbereiding):
 - Open de website <https://create.kahoot.it/auth/login>
 - Meld je aan als leraar (emailadres en wachtwoord nodig)
 - Log in, klik op "create"
 - Kies "true-false question", voer dan de volgende waar/onwaar stellingen in met een tijdslimiet van 20 seconden:
1. Vandaag de dag leven de meeste vluchtelingen wereldwijd in Europa. **ONWAAR**
 2. De meeste migranten in Europa zijn vluchtelingen en asielzoekers. **ONWAAR**
 3. Wanneer er een conflict is in een land, vluchten de meeste mensen over internationale grenzen. **ONWAAR**
 4. Het eerste internationale verdrag met betrekking tot ontheemde mensen werd oorspronkelijk ontwikkeld voor Europese vluchtelingen na de Tweede Wereldoorlog. **WAAR**
 5. Vanuit juridisch oogpunt is een vluchteling iemand die zijn land van herkomst is ontvlucht omdat het een dictatuur is. **ONWAAR**
 6. Ontvangende landen hebben het recht vluchtelingen terug te sturen naar hun land van oorsprong. **ONWAAR**
 7. De EU-landen hebben dezelfde nationale wetgeving voor vluchtelingen aangenomen. **ONWAAR**
 8. Mensen die vandaag in Europa asiel willen aanvragen, kunnen kiezen in welk EU-land zij dat willen doen. **ONWAAR**
 9. Het is voor asielzoekers tegenwoordig vrij gemakkelijk om legaal Europa binnen te komen en asiel aan te vragen. **ONWAAR**
 10. De meerderheid van de asielzoekers die Europa vandaag bereiken zijn mannen. **WAAR**
- Deel de link met leerlingen.
 - Vertel de leerlingen dat ze op "play" moeten klikken bovenaan de pagina, het wachtwoord van de quiz moeten invoeren en hun naam moeten intypen.
 - Vraag hen voor elke uitspraak aan te geven of zij denken dat deze waar of onwaar is.
 - Nadat het juiste antwoord van elke stelling is weergegeven, geef je hen aanvullende informatie op basis van de voorgestelde antwoorden en het hieronder

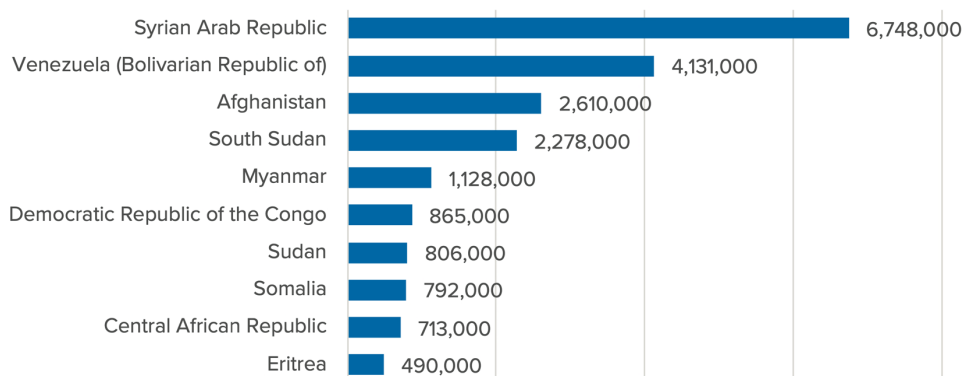
verstrekke materiaal. Je kunt ook een korte PowerPoint-presentatie voorbereiden, of de quiz beperken tot minder vragen om meer tijd te hebben voor uitleg.

🎯 VOORGESTELDE ANTWOORDEN

1. Vandaag de dag leven de meeste vluchtelingen wereldwijd in Europa. ONWAAR

Ontwikkelingslanden vangen 85 procent van de vluchtelingen in de wereld op, terwijl Europese landen een minderheid van de vluchtelingenpopulatie in de wereld herbergen (UNHCR 2021, UNHCR 2022). In 2021 bijvoorbeeld vingen Turkije, Colombia, Oeganda en Pakistan het grootste aantal vluchtelingen op, met Duitsland op de vijfde plaats. Ongeveer een vierde van de vluchtelingen wereldwijd is afkomstig uit het Midden-Oosten, een vierde uit Azië, een vierde uit Afrika; 12% uit Europa en 8% uit Latijns-Amerika.

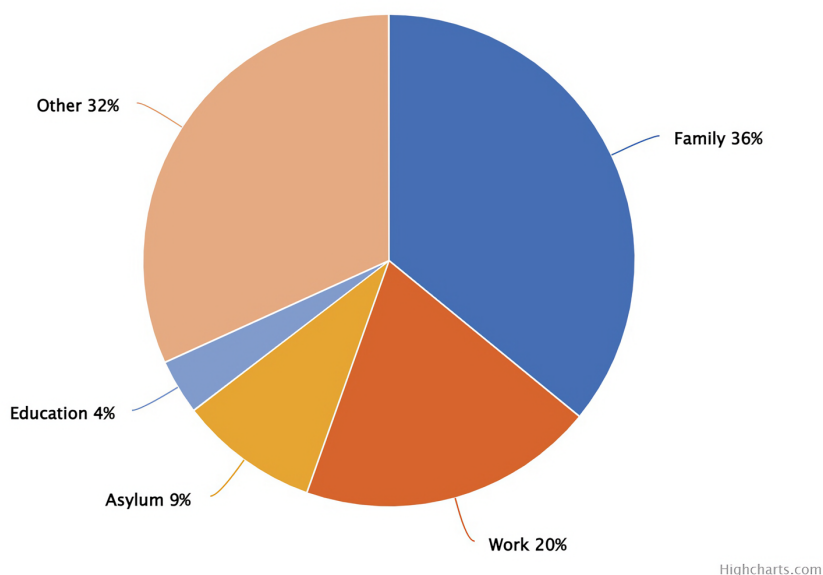
Grafiek 1: Mensen ontheemd over grenzen heen, per land van ontvangst, medio 2021 (Bron: UNHCR 2021, *Mid-Year Trends 2021*, [zie link hier](#))

2. De meeste migranten in Europa zijn vluchtelingen en asielzoekers. ONWAAR

De meeste migranten in Europa zijn gezins- of arbeidsmigranten en geen vluchtelingen.

Grafiek 2: Alle geldige verblijfsvergunningen in Europese landen, per reden, 2020 (Bron: Eurostat 2020, [zie link hier](#))

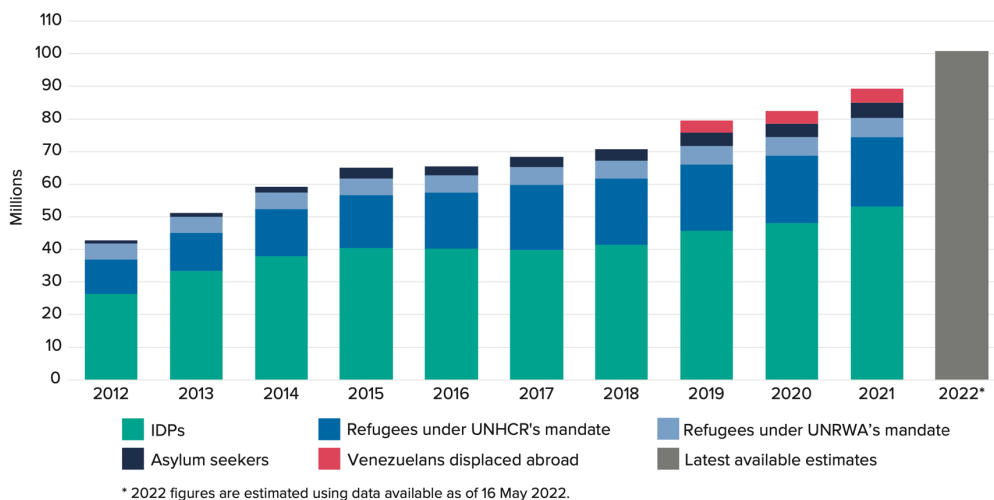
Opmerking: 39% familie (middenblauw), 17% werk (rood), 9% asiel (oranje), 3% onderwijs (lichtblauw), 32% overig (beige)

3. Wanneer er een conflict is in een land, vluchten de meeste mensen over internationale grenzen. ONWAAR

Wanneer er een conflict is in een land, zijn de meeste mensen ofwel intern ontheemd, ofwel blijven ze waar ze voorheen woonden (UNHCR 2022). Degenen die erin slagen om over internationale grenzen heen te vluchten, beschikken normaal gesproken over meer economische middelen en netwerken dan degenen die binnen hun land ontheemd zijn, omdat om te vluchten over grotere afstand meer geld en connecties nodig zijn.

Grafiek 3: Mensen gedwongen om te vluchten, 2012-2022

(Bron: UNHCR 2021, *Global Trends: Forced Displacement in 2021*, [zie link hier](#))

Opmerking: Binnenlands ontheemden = turkoois, vluchtelingen onder mandaat UNHCR = middenblauw, vluchtelingen onder mandaat UNRWA = lichtblauw, asielzoekers = donkerblauw; Venezolanen ontheemd in het buitenland = roze, laatste beschikbare schattingen = grijs. Vluchtelingen onder het mandaat van de UNRWA zijn Palestijnse vluchtelingen. Venezolaanse ontheemden in het buitenland worden in de grafiek apart vermeld omdat zij niet rechtstreeks onder het mandaat van de UNHCR vallen.

4. Het eerste internationale verdrag met betrekking tot ontheemde mensen werd oorspronkelijk ontwikkeld voor Europese vluchtelingen na de Tweede Wereldoorlog. WAAR

In 1945 werden in Europa 30 miljoen mensen onttrokken - soldaten en ontheemden die niet naar huis wilden of konden terugkeren vanwege grenswijzigingen, waaronder meer dan twaalf miljoen etnische Duitsers die uit de Sovjet-Unie werden verdreven. De kaart toont de grenswijzigingen: de voormalige delen van Duitsland die Pools werden (wit met grijze lijnen); de voormalige oostelijke delen van Polen die deel gingen uitmaken van de Sovjet-Unie (grijs met witte lijnen); de verplaatsing van 3,3 miljoen Duitsers en 3,6 miljoen Polen die tussen 1944 en 1948 in Oost-Europa werden verdreven.

Kaart 1: Ontheemding en uitzetting in Oost Europa

(Bron: Kneip & Mack 2017, [zie dit document](#), p.12)

Foto 1: Ontheemde mensen in Duitsland in 1945

(© Sanna Dullaway, [zie link hier](#))

Opmerking: Ontheemde mensen steken een door het Duitse leger opgeblazen brug over de Elbe bij Tangermünde, om te ontsnappen aan de chaos achter de Duitse linies als gevolg van de opmars van de Russen op 1 mei 1945.

In 1951 werd de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor Vluchtelingen (UNHCR) opgericht omdat de internationale gemeenschap beseftte dat ontheemding geen tijdelijk verschijnsel was en internationale coördinatie behoefde. Datzelfde jaar ondertekende de UNHCR het Verdrag van de Verenigde Naties betreffende de status van vluchtelingen (ook wel bekend als het Verdrag van Genève). Dit was het begin van het zogenaamde internationale vluchtelingenbeleid - het geheel van internationale wetgeving dat mensen die over internationale grenzen zijn gevlucht, bescherming tegen vervolging garandeert.

5. Vanuit juridisch oogpunt is een vluchteling iemand die zijn land van herkomst is ontvlucht omdat het een dictatuur is. ONWAAR

Volgens het Verdrag van Genève is een vluchteling iemand die zijn land is ontvlucht uit vrees voor vervolging om redenen van ras, godsdienst, nationaliteit en/of het behoren tot een bepaalde sociale of politieke groep. In het begin gold het verdrag alleen voor Europeanen die vluchtten in het kader van de Tweede Wereldoorlog. In 1967 voerde de UNHCR het zogenaamde Protocol Betreffende de Status van Vluchtelingen in, waarin deze voorwaarden werden geschrapt.

In 1969 nam de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid (OAE) een andere - ruimere - definitie aan die meer redenen omvatte om asiel aan te vragen, zoals externe agressie, bezetting, buitenlandse overheersing, natuurrampen of gebeurtenissen die de openbare orde in het hele land of een deel daarvan verstoren. Deze definitie is echter niet zo algemeen aanvaard als het Verdrag van Genève. Het Verdrag van Genève omvat niet mensen die ontheemd zijn wegens natuurrampen of klimaatverandering of ontheemden in eigen land.

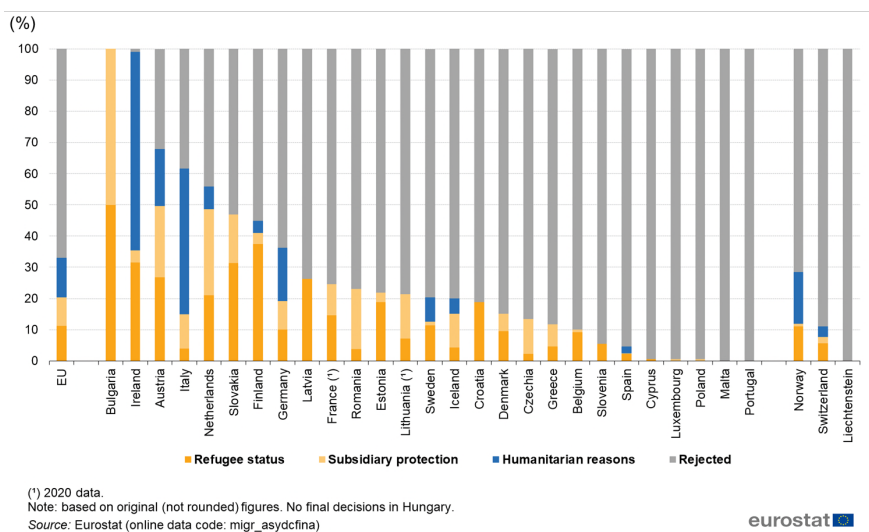
6. Ontvangende landen hebben het recht vluchtelingen terug te sturen naar hun land van oorsprong. ONWAAR

Het Verdrag van 1951 garandeert het fundamentele beginsel van "non-refoulement". Non-refoulement verbiedt een land dat asielzoekers opvangt hen terug te sturen naar een land waar zij gevaar lopen te worden vervolgd. Er zijn echter internationale inspanningen geleverd om vluchtelingen voor te bereiden op terugkeer naar Syrië, Afghanistan, Somalië en andere landen, ondanks de wijdverbreide schendingen van de mensenrechten. Sommige ontvangende landen dwingen vluchtelingen ook indirect tot terugkeer door de bijstand te verminderen en de toegang tot legaal verblijf en de arbeidsmarkt te beperken.

7. De EU-landen hebben dezelfde nationale wetgeving voor vluchtelingen aangenomen. ONWAAR

Sinds de jaren vijftig zijn de normen van het Verdrag van Genève via hun asielbeleid in de nationale wetgeving van de Europese landen opgenomen. Het verdrag belet de ontvangende landen niet om maatregelen te nemen die potentiële asielzoekers kunnen afschrikken - zoals grenscontroles, strengere screenings van asielaanvragen of de omvang van de sociale bijstand voor erkende vluchtelingen. Daarom is het nationale asielbeleid niet overal in de Europese Unie hetzelfde. Bijgevolg kunnen de zogenaamde "erkenningpercentages", d.w.z. de uiteindelijke positieve beslissingen over asielaanvragen, sterk verschillen van land tot land.

Grafiek 4: Verdeling van definitieve beslissingen over asielaanvragen in EU landen (van niet-EU burgers) per uitkomst, 2021
(Bron: Eurostat 2021, [zie link hier](#))

Opmerking: vluchtelingenstatus = donkeroranje, subsidiaire bescherming = lichtoranje, humanitaire redenen = blauw, afgewezen = grijs.

8. Mensen die vandaag in Europa asiel willen aanvragen, kunnen kiezen in welk EU-land zij dat willen doen. ONWAAR

In 1990 ondertekende de EU de Overeenkomst van Dublin. Volgens deze overeenkomst en de daaropvolgende verdragen zijn asielzoekers verplicht hun asielaanvraag in het eerste land van binnenkomst in de EU in te dienen. Dit betekent bijvoorbeeld dat ontheemde mensen die in Italië aankomen maar in Nederland asiel willen aanvragen, kunnen worden afgewezen en teruggestuurd naar Italië.

9. Het is voor asielzoekers tegenwoordig vrij gemakkelijk om legaal Europa binnen te komen en asiel aan te vragen. ONWAAR

In de context van het toenemende aantal asielaanvragen vanaf het midden van de jaren tachtig tot 1992 hebben de Europese landen hun asielbeleid aangescherpt. Aangezien het Europese asielbeleid vereist dat asielzoekers zich op Europees grondgebied bevinden om een asielaanvraag in te dienen, maakt dit het voor ontheemde mensen vaak onmogelijk om legaal een Europees land binnen te komen en asiel aan te vragen.

Foto 2: Frontex operatie in de Middellandse Zee

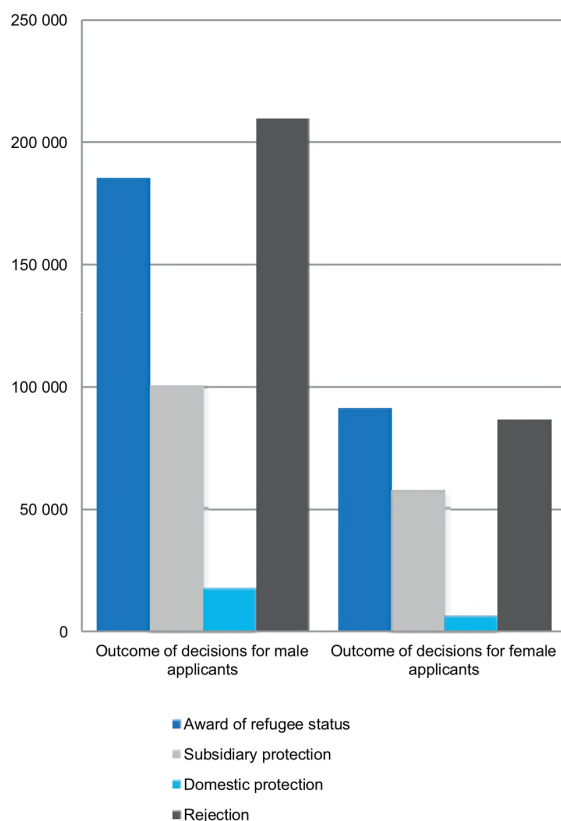
(© Tagesschau 2021, [zie link hier](#))

10. De meerderheid van de asielzoekers die Europa vandaag bereiken zijn mannen. WAAR

Volgens de VN staan vrouwen en kinderen op hun weg van een conflictgebied naar een veilig land bloot aan een extreem hoog risico van seksuele uitbuiting, geweld en misbruik. In veel samenlevingen worden jonge mannen daarom beter in staat geacht een gevaarlijke en riskante reis aan te kunnen dan vrouwen en kinderen. Dit is deels de reden waarom meer mannen dan vrouwen asiel aanvragen in Europa. Mannelijke asielzoekers worden echter ook vaker afgewezen dan vrouwen.

Grafiek 5: Beslissingen in eerste instantie door de EU-28 met betrekking tot asielverzoeken buiten de EU-28 in 2016, naar uitkomst per aantal

(Bron: UN Women 2017, [zie link hier](#))

Opmerking: toekenning van de vluchtelingenstatus = middenblauw, subsidiaire bescherming = grijs, binnenlandse bescherming = lichtblauw, afwijzing = zwart.

Ontheemding in Europa ervaren

LEERDOELEN

- Leerlingen vinden overeenkomsten tussen verschillende vluchtervaringen van vluchtelingen in Europa vroeger en nu
- Leerlingen denken na over verschillen in juridische behandeling tussen verschillende groepen vluchtelingen

MATERIAAL

- Afdrukte werkbladen voor studenten

DUUR: 15 MIN.

UITLEG VAN DE ACTIVITEIT EN DIDACTISCHE SUGGESTIES

- De leerlingen vormen drie groepen voor de drie getuigenissen en lezen de gedrukte transcripties van "hun" video (zie de werkbladen voor leerlingen).
- Laat de leerlingen de antwoorden op de volgende vragen bespreken op basis van hun voorbereidend huiswerk en de transcripties (5 min):
 - Waarom is de persoon gevlucht?
 - Met welke obstakels werd hij/zij geconfronteerd toen hij/zij vluchtte?
 - Welke middelen had hij/zij nodig om te kunnen vluchten?
 - Welke verantwoordelijkheden voor anderen had/heeft hij/zij?
 - Welke wettelijke status heeft hij/zij?
- Elke groep presenteert kort hun personage en de antwoorden tijdens de plenaire discussie (5 min).
- Faciliteer een discussie over overeenkomsten en verschillen tussen deze ervaringen (5 min).

OPLOSSINGEN EN VOORGESTELDE ANTWOORDEN

Getuigenis 1: Yitzak uit Duitsland

- Redenen om te vluchten: vervolging als jood (vertelt over mensen die worden doodgeschoten in Polen en zijn angst voor de Gestapo, de officiële geheime politie van nazi-Duitsland)
- Juridische status: is met vervalste documenten illegaal de Duits-Zwitserse grens overgestoken; kreeg bescherming in Zwitserland
- Obstakels tijdens de reis: oversteken van Duitsland, oversteken van de Duits-Zwitserse grens
- Noodzakelijke middelen: helpers om aan valse documenten te komen
- Verantwoordelijkheden: praat niet over verantwoordelijkheden of zijn familie

Getuigenis 2: Rasha uit Syrië

- Redenen om te vluchten: oorlog in Syrië, belegering, gebrek aan voedsel, angst voor kinderen, toekomstverwachtingen (onderwijs)
- Juridische status: Rasha heeft geen paspoort, is illegaal de grens overgestoken, wil asiel aanvragen in Duitsland.

- Obstakels tijdens de reis: Syrië verlaten, Turkije binnenkomen, Europa binnenkomen, binnen Europa
- Benodigde middelen: geld om grenzen over te steken
- Verantwoordelijkheden: noemt verantwoordelijkheid tegenover haar dochter

Getuigenis 3: Natasha uit Oekraïne

- Redenen om te vluchten: geweld in Oekraïne als gevolg van de Russische invasie, vreest voor de veiligheid van haar kind en haar familie.
- Juridische status: vluchtelingenstatus in Portugal; spreekt niet over moeilijkheden om de grens over te steken, asiel aan te vragen of bijstand te krijgen
- Obstakels tijdens de reis: reis niet beperkt, maar vergemakkelijkt door UNHCR en de Portugese regering; Natasha en haar dochter konden de Oekraïens-Roemeense grens oversteken, een vlucht nemen en humanitaire bescherming krijgen.
- Noodzakelijke middelen: worden niet vermeldt.
- Verantwoordelijkheden: vermeldt verantwoordelijkheid voor haar dochter, emotionele ontbering om gescheiden te zijn van haar man die in Oekraïne moest blijven vanwege de militaire dienstplicht.

Overeenkomsten

- Ervaring met geweld / angst in de plaats waar ze woonden
- Andere redenen om te vluchten: onvoldoende voedsel, gebrek aan (onderwijs)voorzieningen
- Moeilijkheden om grenzen over te steken, geld nodig (niet iedereen kan vluchten), gebrek aan documenten
- Opoffering van eigen leven voor dat van een ander (man voor vrouw; moeder voor dochter), hoop op een nieuw, veilig leven

Verschillen

- Gemak (Natasha) versus moeilijkheid om grenzen over te steken (Rasha en Yitzak) en asiel / bescherming te krijgen

Andere te vermelden of te benadrukken punten

- Juridische definities geven vaak geen volledig beeld van de ervaringen van ontheemding. Angst voor vervolging en geweld is vaak verweven met andere factoren om iemands land te ontvluchten - gezinsredenen, werk, onderwijs. Sommige factoren kunnen ook in de loop van de tijd veranderen.
- Binnenlands ontheemden hebben dezelfde kenmerken als mensen die over de grens vluchten wat betreft de redenen voor hun vlucht, maar worden in het internationale vluchtelingenbeleid niet als vluchteling erkend.

Lesverloop | Activiteit 3

Plenaire discussie: Wie is een vluchteling 2.0?

LEERDOELEN

- Leerlingen denken na over juridische categorieën

- Leerlingen maken een meer genuanceerde en inclusieve definitie van een vluchteling

MATERIAAL

- Plaknotities
- Potloden
- Gekleurde markers

DUUR: 10 MIN.

UITLEG VAN DE ACTIVITEIT EN DIDACTISCHE SUGGESTIES

- Laat de leerlingen eerst individueel nadenken: Wie is volgens jou een vluchteling? Laat de leerlingen proberen een nieuwe definitie te vinden op basis van wat ze in de klas hebben geleerd en deze definitie vergelijken met hun eerste reflectie die ze thuis hebben gedaan.
- Ten tweede, laat de leerlingen hun overwegingen presenteren tijdens de plenaire discussie en hun definities vergelijken.
- Ten derde, geef verschillende bestaande juridische definities en vergelijk hun definities daarmee.

OPLOSSINGEN EN VOORGESTELDE ANTWOORDEN

Wettelijke definities

- Een vluchteling is iemand die niet naar zijn land van herkomst kan of wil terugkeren uit gegronde vrees voor vervolging om redenen van ras, godsdienst, nationaliteit, het behoren tot een bepaalde sociale groep of politieke overtuiging (Vluchtelingenverdrag van 1951).
- Een vluchteling is een ieder die ten gevolge van externe agressie, bezetting, vreemde overheersing of gebeurtenissen die de openbare orde in zijn land van herkomst of nationaliteit geheel of gedeeltelijk ernstig verstoren, genoodzaakt is zijn gewone verblijfplaats te verlaten en zijn toevlucht te zoeken in een andere plaats buiten zijn land van herkomst of nationaliteit (OAE-Verdrag 1969).
- Een binnenlands ontheemde is een persoon die gedwongen of genoodzaakt is te vluchten of zijn huis of gewone verblijfplaats te verlaten, met name als gevolg van of ter voorkoming van de gevolgen van een gewapend conflict, situaties van algemeen geweld, schendingen van de mensenrechten of natuurrampen of door de mens veroorzaakte rampen, en die geen internationaal erkende grens heeft overschreden (UN Guiding Principles on Internal Displacement).
- Een asielzoeker is een persoon die zijn land heeft verlaten en in een ander land bescherming zoekt tegen vervolging en ernstige mensenrechtenschendingen, maar die nog niet wettelijk als vluchteling is erkend en wacht op een beslissing over zijn asielaanvraag (Amnesty International).

→ Benadruk dat juridische categorieën niet volstaan om de ervaringen van ontheemde mensen volledig weer te geven.

Een mogelijke alternatieve definitie

- Een vluchteling is iemand die geen bescherming geniet van zijn land van herkomst en elders bescherming vindt.

Huiswerk

Optreden als adviseur voor een vluchtelingenorganisatie

LEERDOELEN

- Leerlingen leren bestaand asielbeleid in hun lokale omgeving te onderzoeken en kritisch te analyseren
- Studenten leren in teamverband alternatieve oplossingen te formuleren

MATERIAAL

- UNHCR Refugee Data Finder: <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/>
- Asielstatistieken van Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/migration-asylum/asylum>
- Website van de Asylum Information Database (AIDA): <https://asylumineurope.org/>
- Laptops

DUUR: CA. 120 MIN.

UITLEG VAN DE ACTIVITEIT EN DIDACTISCHE SUGGESTIES

- Leerlingen vormen groepjes van drie.
- Vraag elke leerling om (i) het huidige aantal asielzoekers en erkende vluchtelingen in hun land te onderzoeken en hoe deze aantallen zich verhouden tot het totale aantal ontheemden in de wereld, (ii) de huidige juridische situatie voor vluchtelingen in het land waar ze wonen qua rechten wat betreft toegang tot de arbeidsmarkt, onderwijs, gezondheidszorg en sociale bijstand tijdens de asielprocedure en wanneer asiel wordt verleend. De leerlingen moeten hun onderzoek in ongeveer één pagina samenvatten.
- Voor hun onderzoek moeten de leerlingen de volgende bronnen gebruiken:
 - UNHCR's Refugee Data Finder
 - Asielstatistieken van Eurostat
 - Een recent landenrapport van de Asylum Information Database (AIDA) als bronnen

Leerlingen kunnen Google Translate gebruiken voor hun onderzoek.

- Vraag de leerlingen vervolgens hun bevindingen in de groep uit te wisselen en ze te gebruiken voor een van de volgende activiteiten:
 - **Optie 1 Brief**
Stel je voor dat er in jouw land een nieuwe nationale organisatie wordt opgericht die zich bezighoudt met vluchtelingen. Schrijf een brief van één pagina aan deze organisatie waarin je uitlegt welke rechten voor asielzoekers en vluchtelingen moeten worden verbeterd en op welke werkterreinen de organisatie zich op basis van je onderzoek moet richten en leg uit waarom.
 - **Optie 2 Logo**
Stel je voor dat er in jouw land een nieuwe nationale organisatie wordt opgericht die zich bezighoudt met vluchtelingen. Ontwerp een logo dat weergeeft welke waarden volgens jou gerespecteerd moeten worden om humanitaire bescherming voor vluchtelingen te garanderen op basis van je onderzoek.

➤ Materiaal en werkbladen voor leerlingen

Tekst 1: Drie getuigenissen van vluchtelingen

GETUIGENIS 1: YITZAK SCHWERSENZ VLUCHT UIT DUITSLAND TIJDENS DE TWEEDE WERELDOORLOG

© ZEITZEUGENPORTAL

https://www.zeitzeugen-portal.de/themen/der-holocaust/videos/i_V-gbd7Mw8

1 *De Tweede Wereldoorlog begon officieel in 1939 en eindigde in 1945, waarbij naar*
2 *schatting 11 miljoen mensen systematisch werden vervolgd en vermoord door het*
3 *naziregime. Vooral mensen die door het naziregime als raciaal inferieur werden*
4 *beschouwd, werden gedeporteerd naar concentratiekampen met het doel hen met*
5 *verschillende methoden te doden, waarvan de gaskamers de beruchtste waren. De*
6 *meerderheid van de vervolgd was Joods (ongeveer zes miljoen), maar ook vijf miljoen*
7 *Roma, homoseksuelen, gehandicapten, communisten en verzetsstrijders werden door het*
8 *naziregime vervolgd.*

9 *In de volgende getuigenis vertelt Yitzak Schwersenz, leraar en joodse verzetsstrijder,*
10 *over zijn ontsnapping als jongeman uit nazi-Duitsland in 1944 naar Zwitserland. Hij werd*
11 *gesteund door twee helpers die later zwaar werden gestraft voor hun hulp bij zijn*
12 *ontsnapping. Voor zijn vlucht had hij twee jaar ondergronds geleefd in Berlijn omdat hij*
13 *met deportatie naar een concentratiekamp werd bedreigd.*

14

15 Ontsnappen onder een valse identiteit

16 Om te ontsnappen had je helpers nodig, je kunt niet lopend grenzen oversteken in
17 oorlogstijd. Je had helpers nodig.

18 We vonden toen twee geweldige, naast alle helpers die ons eten gaven en waarover ik
19 had gesproken, denk ik, nooit genoeg, maar.... we vonden nog twee geweldige helpers,
20 een sergeant van de Duitse luchtmacht, Herbert Strunck, hij maakte ons lid van de Duitse
21 luchtmacht, ongelooflijk, eerder zei ik, mensen kunnen meer dan ze denken, het geldt
22 voor mij vandaag nog steeds, eigenlijk onmogelijk om te geloven dat dit mogelijk was. De
23 heer Strunck werkte in Starken, dat was een militair gebied in die tijd, het vliegveld, in
24 het kantoor, dus hij had de mogelijkheid om aan, direct aan de identiteitskaarten te
25 komen, zogenaamde militaire paspoorten, die hij kon invullen, nieuwe kopieën, die hij
26 naar wens kon invullen, en ik werd. ...men zou kunnen lachen, als het niet zo ernstig was
27 geweest, officiële Duitse luchtmacht, met de naam Werner Obst, want zo iemand was in
28 Starken en hij gaf mij een nieuw paspoort met zijn naam maar met mijn foto, ingenieur
29 van de luchtmacht werd ik....

30 En een mevrouw Berta Meier... kende boeren aan de grens, dat was een vakantieverblijf,
31 ging naar hen toe en regelde met hen dat als zij vluchtelingen stuurde, zij hen telefonisch
32 zou aankondigen, natuurlijk met codewoorden, dat iemand hen boeken of iets dergelijks
33 zou sturen, dat zij hen bij het station in Singen, dat is in Baden Württemberg, niet ver van
34 de Zwitserse grens, Singen am Hohentwiel, zouden ophalen en hen 's nachts naar de
35 grens zouden brengen, waar zij dachten dat het veilig was. Mevrouw Meier deed dat en
36 zo werd ik door de heer Strunck gekoppeld aan een mevrouw Herta Wachsmann, die ook
37 ondergedoken woonde, bij een Berlijnse schoenmaker, als dienstbode, voor de
38 ontsnapping. Ik bewonder ook deze oudere vrouw, toen al 60 jaar oud, beide zonen en
39 haar man werden gefusilleerd tijdens de Poolse actie... Als je weet van de Poolse actie,
40 zomer 1938, had de vrouw nog de moed om verder te leven en zelfs te ontsnappen...

41 Ja, we gingen naar Singen am Hohentwiel, de treinreis met de controles in de trein...
42 ging goed, de controles waren niet gemakkelijk, je mocht niet trillen bij het overhandigen
43 van je identiteitskaart. Wij weten nu, of hebben later vernomen, dat er mensen waren die
44 een goede identiteitskaart hadden, die beefden bij het overhandigen, wat je moet
45 begrijpen als een in het zwart geklede Gestapo man, die de controle deed, voor hen
46 stond, hoe ik het voor elkaar kreeg, dat ik mijn identiteitskaart kon uitsteken, met vaste
47 hand, ook een wonder in mijn ogen....

48 We gingen naar Singen, de boeren waren er, ik was altijd bang, de hele reis....
 49 Wat doen we in Singen, aan de grens, als de boeren er niet zijn? De boeren waren
 50 er, maar de boeren zeiden dat we vannacht ook niet kunnen oversteken, er is
 51 verse sneeuw gevallen en onze voetstappen op de terugweg kunnen ons
 52 verraden, bovendien moeten we witte lakens voor jullie halen om je mee te
 53 bedekken tegen de achtergrond. Jullie zullen hier moeten overnachten.

54 Dat was slecht nieuws: overnachten aan de grens en dat moesten we doen. Herta
 55 Wachsmann bracht de nacht door in Singen. Ik dacht zelf, beter als ik de nacht
 56 ergens anders doorbreng, als een van ons gepakt wordt, dat de ander dan niet ook
 57 gepakt wordt.... Ik reed naar Radolfzell aan het Bodensee, verbleef in het Hotel
 58 Aan de Zon; het was een mooie naam, we hoopten de zon weer te zien. En dat
 59 was de moeilijkste nacht van mijn leven, of tenminste de moeilijkste nacht van de
 60 twee jaar in de ondergrondse, twee jaar in de ondergrondse, de moeilijkste
 61 nacht...

62 Midden in de nacht, plotseling... klop klop. De Gestapo klopt niet op de deur als
 63 een fatsoenlijk mens, ze willen je bang maken, klop op de deur, "Gestapo! Doe
 64 open!" Op deze manier... Ook hier zag ik niet hoe ik het kon doen, ik weet het niet,
 65 er kwamen krachten over me... Want anders ben ik niet zo'n dapper mens, zou ik
 66 vanuit mijn levenservaring willen zeggen... Maar ik stond op, duwde de aktetas
 67 waarin mijn foto's zaten, de foto's die ik wilde bewaren en de documenten die ik
 68 wilde bewaren, duwde de aktetas onder het bed, opende de deur, niet aarzelend,
 69 ook deze inspiratie kwam tot mij, niet zo langzaam als men normaal gesproken 's
 70 nachts de deur opent, midden in de nacht, angstig. De juiste ingeving kwam bij me
 71 op, ik trok de deur open en weer met "Heil Hitler", ik was een Duitse officier, ik
 72 moest me vermommen, mijn persoonsbewijs was in orde, ze hadden het in de
 73 hand, je moest je persoonsbewijzen inleveren daar in die tijd, beneden, bij de
 74 receptie. "Wat doet u hier?!" En gelukkig voor ons had Frau Meier ons ook op deze
 75 vraag voorbereid. Ze had ons voor ons vertrek verteld, als je aan de grens wordt
 76 gevraagd wat je doet, dan zeg je, onze familie in Berlijn is platgebombardeerd, we
 77 zoeken hier in het land onderdak bij boeren voor onze gezinnen, dat is precies wat
 78 ik vertelde en het werd geaccepteerd, ging door en ze vertrokken, ze vertrokken.
 79 Natuurlijk moest ik rustig blijven, ik kon niet weglopen.

80 Tot de volgende nacht, de volgende dag kwamen we elkaar weer tegen,
 81 ongedeerd. Hoe we de dag doorbrachten, daar in Singen, onder andere in de
 82 bioscoop. Ik weet niet meer wat ik gezien heb. We moesten daar de dag
 83 doorbrengen tot de avond en 's nachts brachten de boeren ons naar de grens en
 84 wonderbaarlijk genoeg passeerden we zonder problemen de grensovergang.

85 Ik heb deze plek vaak opnieuw bezocht, met mijn studenten in Zwitserland. Tien
 86 jaar na mijn ontsnapping was ik in Zwitserland, en elk jaar bezocht ik met de
 87 studenten deze plek, waar we van de dood naar het leven konden gaan, en liet
 88 hen deze grensovergang zien. Ja, ik heb het ook gefotografeerd en laat het
 89 vandaag zien in mijn lezingen, ik heb een serie dia's die ik laat zien, die ik toen
 90 heb gefotografeerd, ik bleef foto's maken, ook in de tijd dat ik me moest
 91 verbergen.

92
 93

GETUIGENIS 2: RASHA VLUCHT UIT SYRIË NAAR HONGARIJE IN 2015

© SKY NEWS

<https://www.youtube.com/watch?v=78e3c-EWpC4>

1 *In 1945 verkreeg de Republiek Syrië haar onafhankelijkheid na vier eeuwen Ottomaanse*
2 *overheersing en na een korte periode als Franse kolonie. De periode na de*
3 *onafhankelijkheid was echter niet politiek stabiel door verschillende militaire*
4 *staatsgrepen tot 1971. Van 1971 tot 2000 regeerde Hafez al-Assad het land en sinds*
5 *2000 is zijn zoon Bashar al-Assad president van Syrië. Tijdens hun bewind is Syrië*
6 *veroordeeld en bekritiseerd voor ernstige en systematische mensenrechtenschendingen,*
7 *waaronder executies van burgers en politieke gevangenen, en massale censuur van de*
8 *vrijheid van meningsuiting. Begin 2011 kwamen de Syriërs, parallel met andere politieke*
9 *opstanden in het Midden-Oosten en Noord-Afrika, in opstand tegen het regime van Assad*
10 *en riepen zij op tot sociaaleconomische hervormingen en een politieke verandering. Het*
11 *Syrische regime bestreed de oppositie met repressie en wapens, en de opstand mondde*
12 *uit in een gewapend conflict met buitenlandse interventies. In 2022 hielden vijf landen*
13 *militaire troepen in stand of opereerden regelmatig in Syrië: Rusland, Iran, Turkije, Israël*
14 *en de Verenigde Staten - naast transnationale milities als Islamitische Staat, Al Qaida en*
15 *Hezbollah. Het gewapende conflict in Syrië heeft geleid tot meer dan 5,6 miljoen*
16 *vluchtelingen en asielzoekers in de buurlanden en Europa, terwijl in 2022 meer dan 6,7*
17 *miljoen mensen in eigen land ontheemd waren.*

18 *In dit interview aan de Hongaarse grens vertelt Rasha, een jonge Syrische lerares Engels*
19 *en moeder, over haar vluchtreis met haar familie van het kamp al-Yarmouk nabij de*
20 *Syrische hoofdstad Damascus naar Europa in 2015. Ze legt uit waarom ze uit Syrië is*
21 *gevlucht, wat de risico's onderweg waren en met welke uitdagingen Syrische*
22 *vluchtelingen in Europa worden geconfronteerd.*

23

24 **Neem mijn kind mee naar Duitsland**

25 **Interviewer:** Dit is Rasha, ze komt uit Syrië, een lerares Engels. Kunt u mij vertellen hoe
26 lang u van plan bent om hier te blijven?

27 **Rasha:** Plan...?

28 **Interviewer:** Ja.

29 **Rasha:** We moeten nu vertrekken, we kunnen hier niet langer blijven. We blijven tot ze
30 de deur open doen. Er is geen plan, oké? Ik ben geschokt door de Hongaarse politie.
31 Waarom? We willen gewoon weg en naar een ander veilig land gaan. Dat is wat we
32 willen, oké? Veilig passeren, het is hier erg koud. Het is erg koud. We hebben geen
33 kleren; we hebben geen wisselgeld. Ik heb een kind. Ik weet niet wat er gaat gebeuren,
34 maar we blijven tot ze open gaan. Dat is wat we weten.

35 **Interviewer:** Gaat u proberen illegaal over te steken? Ik weet dat sommige mensen dat
36 overwegen, illegaal.

37 **Rasha:** Illegaal?

38 **Interviewer:** Ja, illegaal, als in door het hek.

39 **Rasha:** Nee nee nee! Hoe? Er is geen manier, we willen erdoor. We willen dat ze de deur
40 openen en dat we er allemaal door kunnen.

41 **Interviewer:** Waar kom je oorspronkelijk vandaan? Jullie kwamen uit Syrië.

42 **Rasha:** Van Syrië naar Turkije, illegaal naar Turkije omdat we geen Syrisch paspoort
43 hebben, oké? Naar Turkije, naar Griekenland en Servië, en nu hier. Onze hele reis is
44 illegaal, ja.

45 **Interviewer:** En hoe lang heeft de reis geduurd?

46 **Rasha:** 10 dagen.

47 **Interviewer:** En hoeveel kost het u?

48 **Rasha:** Kosten? Tot nu toe hebben we per persoon 2.000 EUR betaald, per persoon. Per
49 persoon! En we hebben nu geen geld.

50 **Interviewer:** Er is geen geld meer.

51 **Rasha:** Nee nee nee we willen erdoor, ook al moeten we lopen. We moeten passeren.
52 Als ze ons niet willen nemen, neem dan onze kinderen. Oké, neem mijn kind en neem
53 het mee naar Duitsland of een andere veilige plek. Het maakt niet uit. Ik wil voor mijn
54 kind gaan. Ze willen allemaal voor hun kinderen gaan, niet voor zichzelf. Breng onze
55 kinderen naar Duitsland, geen probleem, en ik ga terug naar Syrië. Ik wil niet... mijn recht
56 op een veilig leven, ik wil dit recht niet. Ik wil dat mijn kind naar school gaat. Het is een
57 simpel recht, ja?

58 **Interviewer:** Vertel me over het gebied van Damascus waar je vandaan komt. Hoe is de
59 situatie daar op dit moment?

60 **Rasha:** Erg slecht. Ik kom uit Yarmouk Camp, uit Damascus. Het is erg slecht; geen
61 eten, geen geld, geen brood, oké? Het is oorlog!

62 **Interviewer:** Het is oorlog. En u zei dat u geen geld meer heeft. Hoe red je het nu? Hoe
63 overleef je?

64 **Rasha:** Ik... zoals de anderen; we hebben geen geld. We hebben geen eten, echt niet. Ik
65 heb geen eten. Ik weet niet hoe ik moet eten en hoe ik mijn dochter te eten moet geven.

66 **Interviewer:** En de naam van uw dochter is...?

67 **Rasha:** Alma.

68 **Interviewer:** Hoe oud bent u?

69 **Rasha:** Hoe oud ben jij? Vertel het hem!

70 **Rasha:** Zes jaar oud! Wat we willen is dat de deur opengaat en we allemaal veilig
71 kunnen passeren. We willen niet in het Hongaarse land blijven. Nee. De andere deur, ze
72 nemen onze vingerafdrukken, oké? en zitten vast... de mensen, de families die hun
73 vingerafdrukken namen. Ze zitten daar vast en ze kunnen niet. We willen niet in
74 Hongarije blijven, oké? Nee, en we willen niet naar een ander land om geld aan te nemen
75 en te zitten, nee, nee. We willen werken, oké? Ik ben een leraar. Ik kan werken. Ik kan
76 lesgeven, maar niet in Hongarije. Ik wil daar niet blijven.

77 **Interviewer:** Dus hoe lang denk je dat je hier gewoon kunt blijven?

78 **Rasha:** Het is erg moeilijk voor ons om meer dan een nacht te blijven. Het is heel erg
79 moeilijk. Kijk, kijk, kijk naar ons bed. Dat is ons bed, oké? Dus, het is erg moeilijk voor
80 ons. We willen dat ze de deur snel openen, want we zullen sterven, echt waar. Maar we
81 blijven. Hoeveel nachten? Hoeveel dagen? Ik weet het niet.

GETUIGENIS 3: NATASHA VLUCHT UIT OEKRAÏNE NAAR PORTUGAL IN 2022

© UNHCR

<https://www.youtube.com/watch?v=Mzm2W-ggrc>

1 *In februari 2022 viel het Russische leger Oekraïne binnen, waardoor het eerste*
2 *gewapende conflict in Europa ontstond sinds de oorlog in het voormalige Joegoslavië in*
3 *de jaren negentig. Na de Russische aanval op Oekraïne begonnen grote aantallen*
4 *Oekraïners het land te verlaten, voornamelijk naar Polen en Roemenië, maar ook naar*
5 *Moldavië, Hongarije en Slowakije. In mei 2022 waren ongeveer 6,5 miljoen Oekraïners*
6 *het land ontvlucht, terwijl ongeveer 8 miljoen Oekraïners ontheemd waren. Deze oorlog is*
7 *niet uit de lucht komen vallen. Het is een voortzetting van een conflict dat in 2014 begon*
8 *en verband houdt met het uiteenvallen van de Sovjet-Unie. Toen de Sovjet-Unie begin*
9 *jaren negentig uiteenviel, beschikte Oekraïne, een voormalige Sovjetrepubliek, over het*
10 *op twee na grootste atoomarsenaal ter wereld. De Verenigde Staten en Rusland werkten*
11 *met Oekraïne samen om het land te denucleariseren in ruil voor veiligheidsgaranties die*
12 *het beschermden tegen een mogelijke Russische aanval - inspanningen die uiteindelijk*
13 *tevergeefs waren. In november 2013 braken massale pro-Europese protesten uit toen de*
14 *pro-Russische president van Oekraïne, Viktor Janoekovitsj, aankondigde geen politieke*
15 *associatie- en vrijhandelsovereenkomst met de Europese Unie (EU) te willen*
16 *ondertekenen, maar in plaats daarvan te kiezen voor nauwere banden met Rusland.*
17 *Deze protesten leidden uiteindelijk tot de val van Viktor Janoekovitsj in het voorjaar van*
18 *2014. Pro-Russische demonstranten in de oostelijke Donbas-regio erkenden de*
19 *omverwerping van Janoekovitsj echter niet. Kort daarna viel Rusland Oekraïne binnen en*
20 *annexeerde het Krim-schiereiland, waarbij het pro-Russische separatisten steunde. Dit*
21 *leidde tot de zogenaamde Donbas-oorlog, het ontstaan van de zelfverklaarde*
22 *afscheidingsstaten Donetsk en Luhansk en culmineerde in de inval van Rusland in 2022.*

23 *In dit interview in Lissabon in 2022 vertelt een jonge Oekraïense vrouw, Natasha*
24 *Vladimirova, over haar vluchttraject met haar dochter van Kharkiv naar Portugal via*
25 *Roemenië, terwijl haar man aan de Oekraïense grens moest achterblijven. Zij legt uit*
26 *waarom zij hun woonplaats Kharkiv verliet, hoe zij de grens naar Roemenië overstaken*
27 *en Portugal bereikten met een door de Portugese regering georganiseerde humanitaire*
28 *vlucht. Ze vertelt ook over de steun die zij en haar dochter in Portugal kregen. Ze worden*
29 *momenteel opgevangen door een lokale familie in Lissabon, krijgen taallessen en*
30 *onderwijs, en Natasha voelt zich gesteund in haar zoektocht naar een baan.*

31

32 **Natasha Vladimirova, een Oekraïense vluchteling in Portugal**

33 We verlieten Kharkiv, mijn man, mijn dochter en ik, op 24 februari, toen de oorlog begon.
34 Het is een zeer gevaarlijke stad, het is het epicentrum van deze oorlog. Bij de
35 Oekraïense grens vroeg ik enkele mannen of mijn man het land kon verlaten. Mijn man
36 zei: "Je kunt mij hier laten en jij verlaat Oekraïne". Hoe is dat mogelijk? Ik hou van je, ik
37 kan niet weg".

38 [Natasha's man bleef achter bij de Oekraïense grens].

39 Ik begreep dat ik niet wil dat mijn dochter weet van oorlog. We kwamen met de auto in
40 Roemenië aan. Toen we de grens overgingen, dacht ik: "Wat moeten we doen? We
41 hebben geen contacten". We vroegen om hulp van deze mensen [UNHCR], en ze belden
42 iemand en vonden ons een plek om te overnachten. We waren vier dagen in Roemenië,
43 en toen vlogen we naar Portugal.

44 [Natasha en haar dochter gingen aan boord van een humanitaire vlucht van de
45 Portugese regering naar Lissabon.]

46 Mijn grootste angst is dat ik mijn man niet kan ontmoeten. Het is een zeer emotionele
47 dag vandaag, voor mij. Omdat we, omdat het een maand geleden is dat ik ons
48 appartement, onze kleren heb gezien.

49 [In Lissabon werden ze ondergebracht bij een familie die hun huis openstelde voor
50 vluchtelingen.]

51 Maria is een mooi en vriendelijk persoon. Ze helpt ons altijd om een baan te vinden, om
52 lessen te vinden, Portugese lessen, informatie over hoe we een school kunnen vinden voor
53 de baby. Mijn dochter, ze weet van de oorlog. Maar nu, als we gaan wandelen, zegt ze,
54 "Mam, ik wil hier zijn. Het is een geweldige plek. Ik wil niet terug."

↘ Aanvullende bronnen

Referenties

- Asylum Information Database (AIDA). (2022). "Safe third country." <https://asylumineurope.org/reports/country/hungary/asylum-procedure/the-safe-country-concepts/safe-third-country/>
- Barnett, L. (2002). *Global governance and the evolution of the international refugee regime*. Geneva: UNHCR Working Paper No. 54.
- Castles, S. (2003). "The International Politics of Forced Migration." *Development* 46(3): 11–20.
- Crawley, H. & Skleparis, D. (2018). "Refugees, Migrants, Neither, Both: Categorical Fetishism and the Politics of Bounding in Europe's 'Migration Crisis'." *Journal of Ethnic and Migration Studies* 44(1): 48–64.
- Guérin, A. (2021). "The European Approach to Hotspots in Greek Islands", *Border Criminologies*, <https://www.law.ox.ac.uk/research-subject-groups/centre-criminology/centreborder-criminologies/blog/2021/04/european-approach>.
- Hatton, T.J. (2021). *Asylum Recognition Rates in Europe: Persecution, Policies and Performance*. IZA Institute of Labour Economics: IZA Discussion Paper No. 14840. <https://docs.iza.org/dp14840.pdf>.
- Kneip, M. & Mack, M. (2017). *Polnische Geschichte und deutsch-polnische Beziehungen. Darstellungen und Materialien für den Geschichtsunterricht*. Berlin: Cornelsen.
- Martin, S. (2012). *War, Natural Disasters, and Forced Migration*. Oxford: Oxford University Press.
- Norwegian Refugee Council (NRC). (2016). "What is a safe third country?" <https://www.nrc.no/news/2016/march/what-is-a-safe-third-country/>.
- Pszczółkowska, D. (2022). "Poland: What does it take for a public opinion coup to be reversed?" *International Migration*. DOI: doi.org/10.1111/imig.13041
- Reslow, N. & Vink, M. (2015). "Three-Level Games in EU External Migration Policy: Negotiating Mobility Partnerships in West Africa." *Journal of Common Market Studies* 53(4): 857–74.
- Shacknove, A.E. (1985). "Who Is a Refugee?" *Ethics* 95(2): 274–284.
- Wunderlich, D. (2012). "The Limits of External Governance: Implementing EU External Migration Policy." *Journal of European Public Policy* 19(9): 1414–33.

Data

UNHCR's Refugee Data Finder

<https://www.unhcr.org/refugee-statistics/>

Eurostat Data Explorer over migratie en asiel

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/migration-asylum/asylum>

↘ Links en extra materiaal

In het engels

BOEKEN

Arendt, Hannah. 1943. **We Refugees.** *Menorah Journal* 31 (1): 69–77.

Een essay (in het Engels) van Hannah Arendt over de vraag waarom vluchtelingen niet van de term vluchteling houden, gepubliceerd kort na haar aankomst in New York in 1943.

Link naar de volledige tekst in het Engels:

<https://www.jus.uio.no/smr/om/aktuelt/arrangementer/2015/arendt-we-refugees.pdf>

MULTIMEDIA VIDEOS

Syrisch conflict uitgelegd (2018, in het Engels)

5min durende animatie geproduceerd door het Explainity Educational Project waarin het Syrische conflict wordt uitgelegd.

<https://youtu.be/mv6AcnwnBhM>

INTERACTIEVE WEBSITES

Oekraïne-conflict: Eenvoudige visuele gids over de Russische invasie (2022, in het Engels)

BBC's visuele gids over de Russische invasie om het begin van het Oekraïense conflict uit te leggen.

<https://www.bbc.com/news/world-europe-60506298>

In andere talen

BOEKEN

Feuchtwanger, Lion. 1956. **Exil.** Wartesaal-Trilogie. Deel 3. Berlijn: Aufbau-Verlag Berlijn.

Fragment (in het Duits) van Feuchtwangers roman die zijn leven als Joodse vluchteling in Parijs beschrijft.

<https://we-refugees-archive.org/archive/truebe-gaeste/>

Shakine, Esther. 2020. **Exodus.** Munich: Klinkhardt & Biermann.

Een graphic novel (in het Duits) die de vlucht van Hongarije naar Israël tijdens de Holocaust vertelt door de ogen van een Joods meisje.

<https://www.klinkhardtundbiermann.de/titel-1-1/exodus-2034/>

Carrot, B. 2020. **Alle dagen ui.** Arnhem: Soul Food Comics.

Een graphic novel in het Nederlands, die het verhaal vertelt van Saied, die besluit asiel aan te vragen in Nederland en een jaar lang in een detentiecentrum op het vliegveld wordt vastgehouden.

http://www.soulfoodcomics.nl/store/p25/Alle_dagen_ui.html

DOCUMENTAIRES EN FILMS

Her stories (2021, Arabisch met Engelse ondertiteling)

Een documentaire geregisseerd door Abd Alkader Habak, die het verhaal vertelt van drie vrouwen - Weam Ghabash, Malake Harbliya en Fatma Al Humeid - die tijdens het Syrische conflict culturele barrières wisten te doorbreken en iemand werden die ze voor de revolutie nooit dachten te kunnen zijn.

<https://vimeo.com/568526486>

For Sama (2019, Arabisch met Engelse ondertiteling)

Een documentaire over de vrouwelijke ervaringen van de oorlog, geproduceerd en verteld door Waad Al-Kateab (co-regie met Edward Watts), die over haar leven vertelt als jonge moeder in Aleppo, Syrië, tijdens de opstand en de oorlog.

<https://www.youtube.com/watch?v=vsvBqtg2RM0>

MULTIMEDIA VIDEOS

Syrische vluchtelingen: A Human Crisis Revealed (2016, geen taal)

2min korte clip van National Geographic door filmmaker Lior Sperandeo over Syrische vluchtelingen die in 2015 Griekenland over zee bereikten.

https://www.youtube.com/watch?v=hiujzFNgHcE&ab_channel=NationalGeographic

Griekenland: Syrian Refugees Struggle (2013, Engels, Grieks en Arabisch met Engelse ondertiteling)

3min durende video geproduceerd door UNHCR die de moeilijkheden van Syrische vluchtelingen in Griekenland documenteert.

<https://www.youtube.com/watch?v=fkj2rDUphlc>

INTERACTIEVE WEBSITES

Getuigenissen over de Holocaust

Fliehen vor dem Holocaust – educatieve app (in het Duits)

<https://www.erinnern.at/app-fliehen>

Zeitzeugen-Portal (website in het Duits)

<https://www.zeitzeugen-portal.de/themen/der-holocaust>